

Βάνα Μαυρίδου

Μέλη
και
Μελέκ

Εικόνες: Ρένια Μεταλληνού

Το κλικ από το πάτημα του αριστερού κουμπιού του ποντικιού ακούστηκε πιο δυνατά από ό,τι συνήθως. Το μήνυμα ταξίδεψε με μεγάλη ταχύτητα, όπως πάντα, και, πριν το καταλάβω, το ηχείο ενεργοποιήθηκε ξανά, για να με ενημερώσει ότι η απάντηση που περίμενα είχε κιόλας έρθει. Δεν κατάλαβα αν ήταν πιο δυνατό το μπιπ του υπολογιστή ή το νταπ ντουπ της καρδιάς μου. Άνοιξα το μείλ και διάβασα δυνατά, για να ακούσουν η μαμά και η γιαγιά, που κρέμονταν από τα χείλη μου:

Αγαπητή Μελίτα,

Η οικογένειά μου κι εγώ θα χαρούμε πολύ να σε υποδεχτούμε στο σπίτι μας και να μοιραστούμε τις ιστορίες μας. Θα σε περιμένουμε με ανοιχτή αγκαλιά. Στείλε μου δυο μέρες πριν ξεκινήσεις για να ετοιμάσω τα απαραίτητα!

Φιλικά, Σίλα

Έναν μήνα μετά κρατούσα μια μικρή μαύρη βαλίτσα και με καρφωμένα τα μάτια στον πίνακα αναχωρήσεων περίμενα την αναγγελία της πτήσης μου στην αίθουσα αναμονής του αεροδρομίου. Ένιωθα ενθουσιασμό, αγωνία και περιέργεια.

Μεγάλωσα έχοντας άσχημα συναισθήματα για τους Τούρκους. Είχα μέσα μου θυμό και κακία για όλους τους και άρνηση να δεχτώ οτιδήποτε άλλο. Δεν ήθελα ποτέ να επισκεφτώ τη χώρα τους, ούτε καν να μάθω περισσότερα από τα λίγα που γνώριζα για αυτούς. Δεν ήξερα ακριβώς τι πήγαινα να βρω και τι περίμενα να συναντήσω. Ένιωθα ένα βάρος, γιατί κουβαλούσα μαζί μου τις προσδοκίες και τις μνήμες της γιαγιάς μου. Δεν είχα συνειδητοποιήσει μέχρι εκείνη τη στιγμή πόσο πολύ με αφορούσε το παρελθόν της οικογένειάς μου. Δεν ήταν τελικά απλώς μια ιστορία να αφηγούμαστε. Ήταν η δική μου ιστορία. Η πτήση ήταν μικρή και πριν καλά καλά το καταλάβω είχα φτάσει στον προορισμό μου.

Η καλοντυμένη κοπέλα που καθόταν στο τραπέζι μαζί μου και που μόλις μου είχε σερβίρει αχνιστό τούρκικο καφέ με βουτήματα σε έναν ασημένιο παμπάλαιο δίσκο με παρατηρούσε όλο περιέργεια.

Λίγη ώρα νωρίτερα, όταν έφτασα, με περίμενε στον κήπο με ανυπομονησία. Το βλέμμα της ήταν καρφωμένο στην πόρτα και, όταν διασταυρώθηκε με το δικό μου, χαμογέλασε. Η επιδερμίδα της ήταν μελαμψή και τα μακριά μαύρα μαλλιά της έλαμπαν καθώς τα άγγιζε ο ήλιος. Με καλωσόρισε ιδιαίτερα εγκάρδια και μου είπε πως ήθελε να μάθει όλη την ιστορία της γιαγιάς Μέλης. Άκουγε με προσοχή, χωρίς κανένα ίχνος

δυσαρέσκειας, κάθε λέξη που της έλεγα. Από πίσω της έρχονταν κι έφευγαν σαν μικροί κατάσκοποι τα δύο παιδιά της, ήταν δεν ήταν πέντε χρονών, προσπαθώντας να καταλάβουν ποια ήμουν και γιατί δεν αναγνώριζαν τη γλώσσα που μιλούσα με τη μαμά τους.

Έσκυψα και τα χαιρέτησα, ανταποδίδοντας το γλυκό χαμόγελό τους. Τους πήρε μόνο λίγα δευτερόλεπτα να διώξουν τον δισταγμό τους και να με πλησιάσουν. Άπλωσα το χέρι μου και τους πρόσφερα από μια καραμέλα γάλακτος, από αυτές που έχουν στο χαρτάκι μια αγελάδα. Ήταν οι αγαπημένες μου από όταν ήμουν παιδί και ακόμα και σήμερα πάντα έχω μερικές στην τσάντα μου για όταν θέλω να φάω κάτι γλυκό. Εκείνα πήραν τις καραμέλες και εξαφανίστηκαν χοροπηδώντας.

Τα μάτια μου περιπλανιούνταν στον χώρο λες και έψαχνα κάτι να βρω, ενώ στην πραγματικότητα απλώς ξεδιπλώνονταν μπροστά μου όλα εκείνα που τόσα χρόνια φανταζόμουν και τώρα έπαιρναν όλες τις διαστάσεις τους. Ύστερα από λίγο ακούστηκε ένας θόρυβος και οι δύο ταυτόχρονα στρέψαμε το βλέμμα μας στην ξύλινη σκάλα και στη γερασμένη κυρία που μόλις είχε κατεβεί κρατώντας καλά την κουπαστή.

«Γιαγιά!» αναφώνησε η Σίλα. Σηκώθηκε να τη βοηθήσει και με αργά και σταθερά βήματα ήρθαν και στάθηκαν δίπλα μου.

«Από εδώ η γιαγιά μου, η Αϊσέ. Και από εδώ η Μελίτα που περιμέναμε».

Για ένα δυο λεπτά κοιταζόμαστε χωρίς να πούμε κουβέντα. Ήταν μια από αυτές τις στιγμές που η σιωπή μιλάει από μόνη της και λέει όλα αυτά που οι άνθρωποι δεν μπορούν να πουν με λέξεις.

Η γιαγιά Αϊσέ έπιασε το χέρι μου και το έσφιξε μέσα στο δικό της. Είπε πως με περίμενε καιρό. Δεν έχασα χρόνο. Μόλις έσπασε ο πάγος, άνοιξα την τσάντα μου, έβγαλα το τάμπλετ, βρήκα το αρχείο που με πολλή αγάπη είχα επιμεληθεί και πάτησα το κουμπί. Αμέσως η φωνή της γιαγιάς Μέλης ξεκίνησε να αφηγείται την ιστορία της, ακριβώς όπως την έζησε...

Γεννήθηκα στο Αϊδίνιο στις 18 Αυγούστου του 1915 και ήμουν το μοναδικό παιδί της οικογένειάς μου. Η μαμά μου τότε ήταν δεκαοκτώ χρονών και ο μπαμπάς είκοσι δύο. Μέναμε σε μια γειτονιά ήσυχη στην κορυφή ενός λόφου. Μια γειτονιά όπου συνυπήρχαμε Έλληνες και Τούρκοι. Άνθρωποι που μιλούσαν μόνο ελληνικά, άλλοι που μιλούσαν μόνο τουρκικά και κάποιοι τυχεροί που μιλούσαν και τις δύο γλώσσες και μπορούσαν να συνεννοούνται με όλους. Το σπίτι μας ήταν χτισμένο στο τέλος ενός μικρού, αδιέξοδου, πλακόστρωτου δρόμου. Ήταν ένα όμορφο μεγάλο σπίτι, βαμμένο στο χρώμα της άμμου, με σκούρα κόκκινα παραθυρόφυλλα και κεραμίδια στο ίδιο χρώμα. Είχε πολλές πόρτες για να μπαίνουν πολλές χαρές, όπως έλεγε η γιαγιά. Το δωμάτιό μου είχε ένα μεταλλικό κρεβάτι ντυμένο με λευκά και ροζ τούλια.

Κάτω από το παράθυρο είχα ένα βαρύ μπαούλο χωρίς καπάκι με μεγάλα τριαντάφυλλα που μέσα φυλούσα όλα τα παιχνίδια μου. Μαζί μας έμεναν

ο παππούς με τη γιαγιά και τέσσερα πουλάκια σε χωριστά κλουβιά που τα φρόντιζε καθημερινά ο παππούς.

Κάθε φορά που αναπολώ τα παιδικά μου χρόνια, η πρώτη θύμηση που μου φέρνει ο νους είναι ο ολάνθιστος κήπος, που πλημμύριζε ευωδιές ολόκληρη τη γειτονιά. Ένας κήπος γεμάτος πλούσιες συκιές και λεμονιές, που τα κλαδιά τους έγερναν από το βάρος των καρπών. Γύρω γύρω τα χρωματιστά γεράνια που φύτευε η γιαγιά στους άδειους τενεκέδες του λαδιού και οι βασιλικοί που, μόλις τους ακουμπούσες, θαρρείς πως σου μιλούσαν με τη μυρωδιά τους. Στην πίσω μεριά είχε κουνέλια και κότες και έναν κόκορα που λαλούσε όλη μέρα, εκτός από το ξημέρωμα! Για αυτό και τον φωνάζαμε τρελοκόκορα! Σε αυτό τον κήπο μαζευόμαστε με τους φίλους μου κάθε απόγευμα σχεδόν και παίζαμε μέχρι την ώρα που ο ήλιος άγγιζε τη θάλασσα.

Οι γονείς μου δούλευαν στον φούρνο του παππού, τον μοναδικό φούρνο της πόλης, και έφτιαχναν ψωμί και γλυκίσματα που τα αρώματά τους έφταναν μέχρι το σπίτι, παρόλο που ήταν πεντακόσια μέτρα μακριά. Οι φίλοι μου κι εγώ κρεμόμαστε από τα δέντρα σαν πίθηκοι και κοιτούσαμε τότε θα επέστρεφαν φορτωμένοι με τα γεμάτα κοφίνια τους να μας φιλέψουν μπισκότα και λουκούμια τριαντάφυλλο.

«Μέλη, τρέξε να γεμίσεις τα ποτήρια με γάλα, φέραμε μουστοκούλουρα», θυμάμαι να φωνάζει ο παππούς, πριν καλά καλά εμφανιστεί η φιγούρα του στη μεταλλική αυλόπορτα.

Ο παππούς μου με κακομάθαινε αφάνταστα, ίσως επειδή ήμουν το μοναδικό εγγόνι του, και όλοι τον μάλωναν για αυτό.

«Παιδί είναι, αφήστε το», απαντούσε εκείνος, παρόλο που ήμουν τότε σχεδόν επτά χρονών, και έδινε τέλος στην κουβέντα.

Θυμάμαι τη γιαγιά να περνάει τον περισσότερο χρόνο της στο σπίτι, φροντίζοντας εμένα και τον κήπο. Πολύ σπάνια έβγαινε έξω και για αυτό, ενώ όλοι γνώριζαν τον παππού, την ίδια την ήξεραν μόνο οι κοντινοί γείτονές μας. Δεν την ενοχλούσε όμως αυτό. Έμοιαζε αληθινά ευτυχισμένη. Ήταν γερασμένη και το πρόσωπό της γεμάτο ρυτίδες, παρόλο που, όταν γεννήθηκα, ήταν μόλις τριάντα επτά χρονών. Μου είχε μάθει από νωρίς όλες τις δουλειές του νοικοκυριού, να κάνω καφέδες για τον παππού και τον μπαμπά και ο επόμενος στόχος ήταν να μάθω κέντημα. Γιατί αυτά έπρεπε να ξέρουν όλα τα κορίτσια που ήταν σχεδόν επτά χρονών. Εγώ όμως το βαριόμουν το κέντημα.

«Το κέντημα είναι μοναχικό και δεν μου αρέσουν τα μοναχικά πράγματα», θυμάμαι να της λέω θυμωμένα και εκείνη μου απαντούσε πως δεν θα μπορούσα να παντρευτώ αν δεν ήξερα να κεντάω.

«Σκασίλα μου κι εμένα!» απαντούσα εγώ.

Η αγαπημένη συνήθειά μας ήταν να μου χτενίζει τα μαλλιά. Καθόμουν στο πάτωμα μπροστά της κι εκείνη βούρτσιζε τα μακριά μαλλιά μου εκατό φορές τραγουδώντας ή λέγοντάς μου

ιστορίες. Μου τα έπιανε πλεξούδες και τις στόλιζε στην άκρη με χρωματιστούς φιόγκους.

Η ζωή μας ήταν ήρεμη και προβλέψιμη, μα καθόλου βαρετή. Περνούσαμε ωραία, ακόμα κι αν κάναμε κάθε μέρα σχεδόν τα ίδια πράγματα. Δεν πίστευα ότι μπορώ να θυμηθώ τόσο πολλά, μα κάθε φορά που αναπολώ το παρελθόν, βλέπω μπροστά μου ολοκάθαρα όλους εκείνους τους φίλους που μοιράστηκα μαζί τους τα ανέμελα παιδικά μου χρόνια. Κι ήταν ανέμελα γιατί οι γονείς όλων μας φρόντισαν να μην καταλάβουμε ποτέ πόσο επικίνδυνα ήταν τα πράγματα στη Μικρά Ασία και πόσο κοντά ήταν η στιγμή που ένας πόλεμος θα μας χτυπούσε την πόρτα. Γιατί αυτό κάνουν οι γονείς. Προστατεύουν τα παιδιά τους από τη φρίκη του πολέμου.

Η γιαγιά έκανε μια παύση και για λίγα δευτερόλεπτα ακουγόταν μόνο η ανάσα της. Ύστερα συνέχισε:

Κάθε απόγευμα βγαίναμε με τη Διδώ για περίπατο. Η Διδώ ήταν η καλύτερη φίλη μου και έμενε στο απέναντι σπίτι. Είχε δυο υπέροχα μεγάλα πράσινα μάτια και μια διαπεραστική φωνή, που ακουγόταν λες και είχε καταπιεί σφυρίχτρα! Βγαίναμε κάθε μέρα για περιπάτους και εξερευνήσεις μαζί και φρόντιζε να κάνει την κάθε στιγμή μας να μοιάζει περιπέτεια.

«Τη Μελέκ ξέχασες!» μου υπενθύμιζε, όποτε με έβλεπε να μην την κρατώ, και έτρεχα στο πάνω πάτωμα του σπιτιού να την πάρω, για να μη χάσει τη βόλτα.

Ξέχασα να σου πω ότι η Μελέκ ήταν η αγαπημένη κούκλα μου, που μου την έραψε η γιαγιά μου όταν γεννήθηκα και από τότε την έπαιρνα μαζί μου παντού. Το σώμα της ήταν άσπρο, φορούσε ένα ροζ ριγέ φόρεμα και γαλάζια παπουτσάκια. Είχε δυο μακριές καστανές πλεξούδες με δυο μπλε φιογκάκια και δυο μάτια μεγάλα και μαύρα σαν τα δικά μου. Ήταν λίγο φθαρμένη και καμιά φορά η μαμά έλεγε πως μύριζε άσχημα, αλλά εγώ την αγαπούσα πολύ! Τα πρωινά στήναμε μαζί τα άσπρα, πλαστικά, με κόκκινες βούλες κουζινικά μου και κάναμε πως ζούσαμε σε παλάτι και απολαμβάναμε το πρωινό τσάι μας. Τα απογεύματα συνήθως πηγαίναμε στο ποτάμι, πετούσαμε τα παπούτσια και τσαλαβουτούσαμε τα πόδια κυνηγώντας βατραχάκια. Κάθε βράδυ που κοιμόμαστε αγκαλιά τής έλεγα όλα όσα σκεφτόμουν, όσα μου άρεσαν και όσα με τρόμαζαν. Ακούγαμε μαζί τα παραμύθια της γιαγιάς και αγκαλιασμένες μας έβρισκε το ξημέρωμα. Η Μελέκ ήταν σαν τη μικρή αδερφή που δεν είχα.

Η Διδώ πάλι ήταν ένα δυο χρόνια μεγαλύτερη από εμένα, αλλά ποτέ δεν το χρησιμοποιούσε αυτό. Πάντα παίζαμε ό,τι διάλεγα εγώ και ποτέ δεν με στεναχωρούσε. Έμεινε στο απέναντι σπίτι με τους γονείς και τον μικρότερο αδερφό της.

Ο αδερφός της ήταν κάπως διαφορετικός από εμάς και χρειαζόταν περισσότερη φροντίδα. Δυσκολευόταν να περπατήσει και δεν μιλούσε σχεδόν καθόλου. Η μητέρα τους είχε αφιερώσει τη ζωή της στη φροντίδα του και έτσι η Διδώ περνούσε τον περισσότερο χρόνο της στο σπίτι μας. Το αγαπημένο παιχνίδι μας ήταν να βγαίνουμε στα μπαλκόνια και να πετάμε η μια στην άλλη νεραντζάκια, από αυτά που μάζευαν οι γιαγιάδες μας για να κάνουν γλυκό. Το παράθυρο του δωματίου της ήταν αντικριστό με το δικό μου και ήταν εύκολο να πετύχουμε τον στόχο.

Θυμάμαι ακόμη τον Κωστή, την Άννα, τον Αχμέτ και τον Παντελή. Όταν μαζευόμαστε όλοι μαζί, οι φωνές μας ακούγονταν ως το τελευταίο σπίτι της πόλης, αλλά κανείς δεν μας μάλωνε. Το αγαπημένο παιχνίδι μου ήταν το κυνηγητό, παρόλο που οι μεγαλύτεροι δεν με ήθελαν στην παρέα. Ήμουν, βλέπεις, η μικρότερη και η πιο μικρόσωμη και συνέχεια με φώναζαν νιάνιαρο.

«Μην τη βλέπετε έτσι, είναι γρήγορη η μικρή!» με υποστήριζε η Διδώ και πρώτο πρώτο έβγαζε από το παιχνίδι τον Νικόλα, που με έβαζε συνέχεια στο μάτι. Ο Νικόλας ήταν ο πιο γρήγορος και ο πιο δυνατός από όλα τα παιδιά. Ήθελε σε όλα τα παιχνίδια να είναι ο αρχηγός, αλλά την

πάθαινε πάντα σαν τον λαγό. Μόλις χάζεψε για μια στιγμή, η Διδώ τον έπιασε και αυτός μουντωμένος καθόταν στο μισοχαλασμένο λίθινο πεζούλι και γκρίνιαζε μέσα από το στόμα του. Γιατί έτσι συνηθίζουν να κάνουν τα δεκάχρονα, όταν χάνουν από ένα παιδί που είναι σχεδόν επτά χρονών. Μετά παίζαμε περνά περνά η μέλισσα, τυφλόμυγα, μακριά γαϊδούρα και πινακωτή. Αχ, ωραία χρόνια! Ήμαστε όλοι καλά παιδιά, αγνά και απολαμβάναμε την ελευθερία μας. Μια ελευθερία που θα μας έπαιρναν αργότερα μέσα από τα χέρια μας.

Εκτός από τα παιχνίδια που κάναμε με τη Διδώ, απολαμβάναμε και πολύ να μελετάμε. Διαβάζαμε βιβλία που ήταν για την ηλικία μας, αλλά και άλλα που δεν ήταν. Διαβάζαμε για τα μικρά και τα μεγάλα, για τα σημαντικά και τα ασήμαντα.

Όποιο βιβλίο έπεφτε στα χέρια μας το διαβάζαμε. Μπορεί να μην τα καταλαβαίναμε όλα, όμως σίγουρα κάτι μάς άφηνε το καθένα ξεχωριστά. Ό,τι δεν καταλαβαίναμε το προσπερνούσαμε ή το ερμηνεύαμε με τον δικό μας τρόπο.

«Τα πράγματα δεν είναι πάντα όπως φαίνονται, Μέλη μου, αλλά κρύβουν και μια άλλη αλήθεια», έλεγε η Διδώ κι εγώ δεν καταλάβαινα καθόλου τι εννοούσε, αλλά μαγευόμουν από το μυστήριο των λέξεών της.

«Τι θα έκανα χωρίς εσένα, μου λες;» τη ρωτούσα.

«Λάθη, πολλά λάθη», απαντούσε χαμογελώντας και μου έτριβε το κεφάλι.

Δεν μπορώ να ξεχάσω με τι λαχτάρα διαβάζαμε ξανά και

ξανά όλα τα χιλιοξεφυλλισμένα βιβλία της βιβλιοθήκης του μπαμπά της, που ήταν δάσκαλος.

Μας άρεσε η μυρωδιά της σελίδας, ο ήχος του γυρίσματος και οι ασπρόμαυρες εικόνες που ξεπετάγονταν κάθε τόσο. Μαθαίναμε για μέρη μακρινά, για τόπους που ξεπερνούσαν τη φαντασία μας. Τότε είδα πρώτη φορά σε μια κρυμμένη καρτ ποστάλ τον Πύργο του Άιφελ. Η θεία της Διδώς έμενε στο Παρίσι και συχνά έστελνε γράμματα και κάρτες στην αδερφή της μιλώντας για τη ζωή εκεί. Η Διδώ έλεγε πως, όταν τελείωνε το σχολείο, θα μετακόμιζε στη θεία της για να γίνει ζωγράφος. Η αλήθεια ήταν πως οι ζωγραφιές της δεν ήταν καλύτερες από τις δικές μου, που ήμουν και μικρότερη, αλλά εγώ πάντα τις κοιτούσα με θαυμασμό, σαν να τις είχε κάνει κάποιος σπουδαίος καλλιτέχνης. Την αγαπούσα πολύ και ήταν το πρότυπό μου.

Σε γενικές γραμμές ζούσαμε σε μια πόλη ήσυχη, που τίποτα αξιοσημείωτο δεν συνέβαινε ποτέ. Ευτυχώς. Και λέω ευτυχώς γιατί πολύ γρήγορα θα καταλάβαινα πως τα αξιοσημείωτα συνήθως κρύβουν κάτι κακό. Και σπάνια κάτι καλό.

Σταμάτησα για λίγο την αφήγηση της γιαγιάς πατώντας το pause. Ήπιαμε και οι τρεις από μια γουλιά καφέ και, πριν προλάβω να πω τη δεύτερη, μου ζήτησαν όλο αγωνία να συνεχίσω...

30 PARIS
La Tour Eiffel

